

AZ UKRÁN–OROSZ HÁBORÚ JEMENI KÖVETKEZMÉNYEI

The Consequences of the Ukrainian-Russian War in Yemen

Prantner Zoltán¹ - Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar²

Absztrakt: Az orosz–ukrán háború következményeként kialakult élelmezés-biztonsági válság az észak-afrikai és közel-keleti régióon belül a polgárháborúval sújtott Jement érintette a legsúlyosabban. Az arab állam lakossága már 2015. előtt is szenvedett az elégtelen alapszolgáltatások és a korlátozott megélhetőségi lehetőség miatt. A szűkös életkörülmények és a gazdasági feltételek később kimondottan kritikussá váltak és a harcok intenzitásának növekedésével a kialakult humanitárius válság elmélyült az országban. Több millió civil lakos – azon belül is főleg nők és gyermekek – vált belső menekültté a fegyveres összecsapások következtében, akiknek a megélhetését különösen súlyosan érinti az orosz–ukrán háború miatt kialakult élelmiszerbiztonsági válság. Az ország gabonaellátásban beállt zavarok miatt ugyanis az elérhető készletek ára pedig olyan jelentősen megemelkedett, amit számtalan jemeni család – kiváltképpen az áttelepültek – már nem tud megfizetni. Nem túlzás azt állítani, hogy a jelenlegi körülmények között az élelmezési válság elhúzódása és a humanitárius segélyezése lehetséges leállítása milliók túlélését sodorná veszélybe. Emellett a növekvő éhínség veszélybe sodorná a jelenlegi törékeny fegyverszünetet és az élelmezési, gazda-

---

¹ Prantner Zoltán, Kodolányi János Egyetem Jóléti Társadalom Intézet Nemzetközi Tanulmányok Tanszék, egyetemi docens.

ORCID azonosító: <https://orcid.org/0000-0001-9739-9748>

A szerző további munkásságát lásd a Magyar Tudományos Művek Tára oldalán: https://m2.mtmt.hu/api/publication?format=html&labelLang=hun&sort=publishedYear_desc&cond=aut-hors:eq;10053297

E-mail cím: prantner.zoltan@kodolanyi.hu

² Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar, egyiptomi történész, kutató, vendégoktató és hivatalos fordító, Tudományos Kutatási és Technológiai Akadémia, Egyiptom, illetve Eötvös Loránd Tudományegyetem, Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék.

A szerző további munkásságát lásd a Magyar Tudományos Művek Tára oldalán:

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10044144>

E-mail cím: abdallah.alnaggar@gmail.com

sági és biztonsági feltételek megoldásának elmaradása könnyen tömeges népi tiltakozásokba, ún. „éhséglázadásokba” torkolhat. Utóbbi a feszültség és a belpolitikai instabilitás növekedése mellett lehetőséget biztosíthat a térségben működő, az utóbbi években/hónapokban tekintélyesen meggyengült vallási szélsőségeseknek is erejük és befolyásuk növelésére.

Kulcsszavak: Jemen, polgárháború, élelmiszerbiztonság, humanitárius válság, orosz–ukrán háború

Abstract: In the MENA region, the food security crisis resulting from the Russian-Ukrainian war has hit civil war-stricken Yemen the hardest. Even before 2015, the population of the Arab state suffered from inadequate basic services and limited livelihood opportunities. The poor living and economic conditions later became critical, and as the fighting intensified, the resulting humanitarian crisis deepened in the country. Due to the armed clashes, millions of civilians, mainly women and children, were forced to leave their places of residence, whose livelihoods were particularly severely affected by the food security crisis caused by the Russian-Ukrainian war. Due to the interruption of the country's grain supply, the price of the available supplies has increased to the point that many Yemeni families, especially the displaced, can no longer afford to pay for them. It is no exaggeration to say that under the current circumstances, a protracted food crisis and the possible halting of humanitarian aid would endanger the survival of millions. Furthermore, increasing hunger would threaten the current fragile ceasefire, and failure to address food, economic and security conditions could easily lead to mass popular protests, known as "hunger riots". The latter, in addition to increasing tensions and internal political instability, could also provide an opportunity for religious extremists in the region, who have been considerably weakened in recent years/months, to increase their power and influence.

Keywords: Yemen, civil war, food security, humanitarian crises, Russia-Ukraine war

BEVEZETÉS

Az ókori rómaiak által „*Arabia Felix*”-nek, azaz „Boldog Arábiának” elkeresztelt, és az arabok által „Boldog országnak” nevezett Jemenben napjainkra humanitárius válság alakult ki a húszik és a nemzetközileg elismert kormány között 2015 óta folyamatosan zajló polgárháború miatt. A civil lakosság helyzete, amely már a harcok kirobbanása előtt is problémásnak volt tekinthető a megélhetési gondok és az alapszolgáltatásokhoz való nem megfelelő hozzáférés miatt, egyenesen kritikussá vált. A fegyveres összecsapások és a külső államok (elsősorban Irán, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek és az Amerikai Egyesült Államok) beavatkozásától is terhelt belpolitikai válság nemcsak az infrastruktúrát és a közszolgáltatásokat, hanem a gazdasági feltételeket és az életkörülményeket is jelentősen rombolta. Az elszegényedés a jemeni társadalom mind nagyobb szegmensét érintette, amin a COVID-19 világijárvány hatásai és következményei csak tovább rontottak. A mindennapos kiszolgáltatottság hatványozottan érvényesült azoknak a jemeni személyeknek és családoknak az esetében, akik belső menekültté váltak a harcok miatt. Ezek a lakóhelyüket elhagyni kényszerült jemeniek ugyanis gyakran csak olyan, gyakran ideiglenesen felállított szükségszállásokon és táborokban leltek menedéket, ahol a legalapvetőbb ellátást is kénytelenek nélkülözni. Az ő helyzetükben egyértelműen nem teljesül egyetlen olyan kritérium fennállása sem, mint a személyes-, az egészségügyi-, a közösségi-, a gazdasági-, a politikai, vagy az élelmezésbiztonság.

A felsorolt ismérvek közül jelenleg talán az élelmiszerbiztonság hiánya tekinthető a legnagyobb kihívásnak. Az ország élelmiszerellátása már a polgárháború kirobbanása előtt egyértelműen kiszolgáltatott helyzetbe került a külföldi importőröktől. Utóbbiakon belül az ukrán és az orosz források kitüntetett helyen szerepeltek, hiszen csak ebből a két államból származott a jemeni búzaszükséglet 40-45%-a.³ Az orosz-ukrán háború kirobbanását követően azonban ezek a beszerzési források hirtelen lezárultak. Ez a bevezetett korlátozásokkal és a helyi élelmiszertermelésben tapasztalt radikális visszaeséssel párosulva megszüntette az addigi búzakínálatot a jemeni piacon és szinte azonnal radikális emelkedésnek indultak az alapvető élelmiszerek árai. A háborús körülményeknek amúgy is kitett családok közül sokan ezt már nem tudják megfizetni havi jövedelmükből tekintettel arra, hogy egy átlagos háztartás addig is összes kiadásainak legalább kétharmadát

---

³ SANA'A CENTER ECONOMIC UNIT, 2022b.

az alapvető élelmiszer-alapanyagok beszerzésére költötte.⁴ A megváltozott körülmények között kénytelenek lesznek emiatt felélni anyagi tartalékaikat, ami ugrásszerűen tovább fogja növelni a szegénység amúgy is kiugróan magas arányát a társadalmon belül, valamint a nélkülöző háztartásokból származó tanköteles gyermekek esetében az esélyt az iskolai oktatásból való kiszorulásra. Azonban még ennél is kritikusabb a helyzet a már említett belső menekültek esetében, akinek kétharmadát nők és gyerekek alkotják. Ők már az orosz-ukrán konfliktus kirobbanása előtt is élelmiszersegélyekből biztosították megélhetésüket, aminek kiesésével egyenesen a túlélésük került veszélybe. Mindezeknek köszönhetően több mint 50%-ra becsülik azoknak az arányát a jemeni lakosságon belül, akik már jelenleg sem jutnak hozzá az alapvető élelmiszerekhez, ezért éheznek és alultápláltak.⁵ Az ENSZ illetékes szerveinek nyilatkozatai szerint a 2022-es év végére akár 19 millió főre is emelkedhet az élelmezési bizonytalanságban szenvedők száma Jemenben.⁶

I. A POLGÁRHÁBORÚ GAZDASÁGI KÖVETKEZMÉNYEI

Jemen főleg termékeny földjeinek és stratégiai elhelyezkedésének köszönhetőe ókori elnevezését, az „*Arabia Felix*”-et. Kedvező adottságainak köszönhetően az elmaradott, még a modern korban is több helyen kezdetlegesnek tekinthető mezőgazdasági termelés egészen az 1970-es évekig képes volt a lakosság élelmezésére. Az 1960-as években lezajlott polgárháború miatt kialakult nehéz gazdasági és biztonsági helyzetnek, illetve az 1973-as jom kippuri háború után a nemzetközi kőolajpiacon megmutatkozott áremelkedésnek, a jemeni férfiak elvándorlásának és az Öböl-államok valamelyikében történt munkavállalásának, az addigi mezőgazdasági szerkezet megváltozásának (például a hagyományos teraszos művelés háttérbe szorulása vagy éppen a nagyobb profitot jelentő, bódító hatású kat növény termesztésének előretörése), valamint az időközben bekövetkezett demográfiai robbanásnak köszönhetően azonban az addig önellátó termelés megszűnt, és az ország kénytelenné vált a szükséges búzamennyiséget évről évre mind nagyobb mennyiségben külföldről beszerezni. A folyamat odáig vezetett a 2000-es évek elejére, hogy nem egészen két évtized leforgása alatt

---

⁴ AL-SAKKAF, 2022.

⁵ OCHA SERVICES, 2022a.

⁶ Uo.

85%-kal nőtt a teljes behozatal 2020-ig, miközben az export mértéke 72%-kal csökkent.⁷

A hanyatló makrogazdasági helyzeten a 2015 óta zajló polgárháború tovább rontott. Az ország jelenleg két markánsan elkülönülő részre oszlik és amíg északon a síta húszik gyakorolják az ellenőrzést, addig déli területeket a nemzetközileg elismert kormány és a szeparatista Déli Átmeneti Tanács irányítja. Az egymással vívott harcuk, a fennhatóságuk alatt lévő anyagi- és erőforrások kisajátítása, illetve a külföldi államok direkt/indirekt beavatkozásai mára teljesen szétzilálták a már eleve komoly strukturális zavarokkal és hiányosságokkal küzdő gazdasági életet. Az addigi szállítási útvonalak lezárultával az ország exportforgalma minimális szintre szorult vissza, tekintélyesen meggyengült a jemeni valuta, ugrásszerűen emelkedett az infláció,⁸ az élelmiszer- és üzemanyagimportot súlyos korlátozások sújtották, valamint az infrastruktúra jelentős része részben vagy egészében megsemmisült. Mindezeknek a magán célú fogyasztás visszaeséséhez vezettek, aminek köszönhetően az ország GDP növekedése a folyamatos hanyatlást követően 2020-ban -8,5%-on történelmi mélypontra zárt.⁹ Ehhez társult azután még a kiugróan magas szintű korrupció miatt rendkívül kedvezőtlen bürokratikus üzleti környezet, a COVID-19 pandémia, az éghajlatváltozás, valamint a helyi mezőgazdasági termelés csökkenő produktivitása, ami együttesen a világ egyik legsúlyosabb humanitárius válsághelyzetének kialakulásához vezetett. Az import összértéke ma már hatszorosa az exporténak, aminek összegét csak az élelmiszerbehozatal önmagában meghaladja. Jelentős szerepe volt ebben az orosz-ukrán háború kirobbanásának is, ami a szembenálló felek eltérő reakciói¹⁰ ellenére országszerte tovább súlyosbította a már addig is kritikus táplálkozási helyzetet.

⁷ KURDI – BREISINGER – GLAUBER – LABORDE, 2022.

⁸ Az infláció mértéke országos szinten 30%-os volt 2020-ban, 32%-os 2021-ben és 25%-os a 2022-es év első két hónapjában. E tekintetben különösen a dél országgrészben kritikus a helyzet, ahol a monetáris hiány finanszírozása és az elszenvedett katonai kudarcok felerősítették a helyi rijál értékvesztését, ami 2021 júliusában érte el a mélypontot. Forrás: COFACE, 2022.

⁹ A GDP csökkenése az elmúlt két év alatt mérséklődött és 2021-ben „csak” 2%-os volt a hiány, míg 2022 első két hónapjában már 1,5%-os volt a többlet. A folyamatra a 2022 áprilisában megkötött fegyverszünet várhatóan további kedvező hatásokat fog gyakorolni. Forrás: Uo.

¹⁰ Mohamed Ali al-Húszí, a síta húszik egyik vezető személyisége például támogatásáról biztosította a „független köztársaságok” orosz elismerését alig három nappal az orosz invázió megindítása előtt. Visszafogottságot szorgalmazott ugyanakkor a háború

II. AZ OROSZ-UKRÁN HÁBORÚ HATÁSAI A JEMENI ÉLELMISZERIMPORTRA

Jemenben – az észak-afrikai és közel-keleti régió (a továbbiakban rövidítve: MENA) többi államához hasonlóan – a lakossági kalóriabevitel nagy része búzából készült ételből származik. Az ország gabonaimport-függőségének arányát több mint 90%-ra becsülték a releváns statisztikák, miközben az ádeni és a hodeidai kikötők – a tengeren érkező szállítmányok legjelentősebb jemeni tranzitállomásai – az ország éves szükségleteinek mindössze 20%-ának tárolására alkalmasak.¹¹ Mindezek jól mutatták az ország kiszolgáltatottságát az árfolyam-ingadozásokra, a nemzetközi piacokon jelentkező ársokkokra, vagy a globális élelmiszer-ellátási láncok megszakadására. Ráadásul a hazai gabonatermelés a szerteágazó fogyasztói szükségletek – élelmiszer, takarmány és egyéb jellegű felhasználás – kevesebb, mint 20%-ának a fedezésére volt elegendő az elmúlt években.¹² Az ország emiatt átlagosan 3,5 milliárd dollárt költött élelmiszerek – és a finomított olaj – importjára, ami a GDP mintegy 15%-ának felelt meg.¹³ A lakossági élelmiszerszükségletek ellátására a külföldi behozatal teljes mennyisége 4.043.000 tonna (MT) volt csak a 2020/2021-es időszakban, amiben Ukrajna (19,6%) és Oroszország (25,7%) együttesen 45,3%-os aránnyal képviseltette magát az orosz invázió február 24-én történt megindítása előtt.¹⁴ A kelet-európai fegyveres konfliktus kirobbanása után azonban a fekete-tengeri beszerzési források bezárultak, ami a globális kereslet, a

---

elkerülésére, a katonai hadműveletek megindulását követően pedig egy újabb Tweet üzenetében önmérsékletre és a párbeszéd fenntartására szólított fel. Mindezzel szemben a nemzetközileg elismert jemeni kormány március 2-án megszavazta az ENSZ orosz inváziót elítélő határozatát. Forrás: DENE – LABOW – SILBER, 2022.

¹¹ Emellett komoly befolyással bírtak a húszik ellenőrzése alatt álló hodeidai kikötő forgalmára azok a rendszeres légitámadások is, amelyeket a koalíciós erők intéztek a település infrastruktúrája és polgári létesítményei ellen, míg a kormányerők által uralt Áden kihasználtságát a szeparatista erőkkel vívott összecsapások korlátozták. Forrás: INTERSOS, 2022.

¹² A FAO által közzétett statisztikai adatok szerint például alig 365.000 tonna volt Jemen teljes gabonatermése 2020-ban. Ez a mennyiség 5%-kal volt kevesebb a 2019-es hozamnál és 25%-al maradt el az ötéves átlagtól. Forrás: FAO, 2021.

¹³ KURDI – BREISINGER – GLAUBER – LABORDE, 2022.

¹⁴ A teljes jemeni búzaimportból 1.038.000 tonna (25,7%) az Orosz Föderációból, míg 793.000 tonna (19,6%) Ukrajnából származott a 2020/2021-es időszakban. Ebből a két országból származott a búzaliszt és a növényi olaj jelentős része is, amelyek szintén magasabb árakon váltak elérhetővé a helyi piacokon. Forrás: AGROCHART, 2022.

nemzetközi piacokon tapasztalt áremelkedés és a Jement súlytó aszályhullám miatt komoly kockázatok kialakulásához vezettek.

A kiesett búzamennyiség más, alternatív forrásokból történő beszerzése a folyamatos erőfeszítések ellenére mindeddig elhanyagolható eredményekkel jártak. Így például az Indiától májusban vásárolt búzamennyiség sem ért célba, mivel azok elszállítását Új-Delhi még az indulási kikötőkben blokkolta.¹⁵ A kilátásokat rontja, hogy ha mégis sikerülne lebonyolítani az üzletet az indiaiakkal vagy más nemzettel, az a világpiacon tapasztalható gabonahiány, illetve a meglévő készletek magasabb árfekvése¹⁶ miatt bizonyosan tekintélyes plusz költségekkel terhelné meg az amúgy is szegényes jemeni költségvetést,¹⁷ valamint tovább gerjesztené az árak emelkedését a jemeni fogyasztói piacokon.

A kialakult körülményeket tovább bonyolítja, hogy a MENA-országok, ahonnan a jemeni élelmiszerimport 12%-a származik, eddig gyakorlatilag az általuk szintén orosz és ukrán piacokról beszerzett termékekből készített búzalisztet és egyéb készítményeket re-exportáltak. Most azonban ezek az országok is ki vannak téve a jelenlegi élelmiszerválság hatásainak, így saját szükségleteik kielégítésére és tartalékaik növelésére visszafogják a Jemenbe irányuló élelmiszerexportjukat. Az orosz-ukrán válság kedvezőtlen következményei emiatt – a közvetlen behozatal kiesésén túlmenően – hatványozottan érintik Jement.

A külföldi beszerzési források beszűkülése és a polgárháborús körülmények ellenére a helyi élelmiszerpiacok többnyire működőképesek maradtak, ami főleg a kiskereskedők erős hálózatának volt köszönhető. A jemeni háztartások emiatt egyfelől továbbra is bármikor és szinte bárhol be tudják szerezni az alapvető élelmiszereket. Másrésztől a kereskedők gyakorlatilag egyeduralkodó helyzetben vannak, amit az indokolatlanul magasabb árak fenntartására használnak ki.¹⁸ Emiatt hiába értékelődött fel a jemeni rijál az

---

¹⁵ ALMASHHAD AL'IHQITISADIU - WIKALAT ALYAMAN, 2022.

¹⁶ Az orosz és az ukrán gabona minősége gyengébb, fehérjetartalma pedig alacsonyabb volt a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott fajtákénál, ezért olcsóbban is kelt el a világpiacon. Forrás: GIGA FOCUS MIDDLE EAST, 2022.

¹⁷ A költségvetési hiány folyamatosan 5% körül mozgott az elmúlt három évben és az államcsőd csak a külső donorállamok több százmillió dolláros anyagi hozzájárulásai miatt nem következett be. Forrás: COFACE, 2022.

¹⁸ A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának kimutatásai szerint Jemenben az élelmiszerárak már 2021-ben megduplázódtak, majd további 150%-kal emelkedtek az ukrain háború kitörését követően, döntően a búza nemzetközi piacokon bekövetkezett 25-30%-os drágulásának köszönhetően. Még szembetűnőbb a kontraszt, ha a jelenlegi

áprilisban bejelentett tűzszünetet követően, növekedett az országba irányuló élelmiszerimport mennyisége, vagy csökkent az élelmiszerek világszintű ára. A kereskedők a gyenge árupiaci szabályozást kihasználva továbbra is emelt áron értékesítették termékeiket, amivel tekintélyes plusz jövedelemhez jutottak a költségmegtakarításoknak köszönhetően.¹⁹ Az egyes élelmiszertermékek tényleges forgalmát emiatt azok hozzáférhetősége helyett egyre inkább a fogyasztók anyagi helyzete határozza meg. Utóbbi vonatkozásában mérvadó, hogy az immáron hét éve folyamatosan zajló polgárháború miatt a lakosság jelentős része már elszegényedett az infrastruktúra lerombolása, a munkanélküliség emelkedése, és a nemzeti valuta inflációja miatt, miközben az árak folyamatosan növekedtek. Paradox módon azonban az élelmiszerkiadások növekedése nemhogy csökkent, hanem még inkább emeli a lakossági keresletet az importbúza iránt. A korlátozott vagy csökkenő jövedelemmel rendelkező háztartások ugyanis inkább lemondanak a magasabb beszerzési áron hozzáférhető cikkek fogyasztásáról, amelyek helyett a lehető legolcsóbb kalóriaforrásokat – azon belül is főleg a búzát – próbálják előnyben részesíteni. Az így kialakult ördögi kör megoldására a helyi mezőgazdasági termelés felfuttatása szinte bizonyosan nem jelent alternatívát a jelenlegi helyzet alapján. A polgárháborús viszonyokból adódó létbizonytalanság, a központi támogatás és a víz hiánya, az infrastruktúra már említett lerombolása vagy éppen a magas üzemanyagárak, amelyek miatt mára ráfizetésessé vált az öntözéses gazdálkodás, napjainkra lehetetlenné tette a lakossági igények önerőből történő kielégítését.

Az élelmiszernövények termesztésére további kedvezőtlen következményekkel jár a műtrágya-hiány, ami szintén az orosz-ukrán háború egyik járulékos következménye. Oroszország, Ukrajna és Fehéroroszország ugyanis kulcsfontosságú szerepet játszik az előállításában, emiatt az addigi szállítási útvonalak megszakadása és a különböző szankciók beláthatatlan hatással lehetnek a jemeni mezőgazdasági termelésre. A kelet-európai import kiesése, valamint a műtrágya gyártásához szükséges kettős felhasználású vegyi anyagokra bevezetett szaúdi korlátozások miatt ugyanis a helyi gazdák kénytelenek házilag előállított műtrágyát használni, ami nemcsak a terméshozam visszaesésében érezteti kedvezőtlen hatásait, hanem hosszútávon köztudottan káros hatással van a termőföldekre is. Mindezen túl hiába-

---

állapotokat a polgárháború előttiekkel vetítjük össze. Az alapján megállapítható ugyanis, hogy az élelmiszerek hétszer annyiba kerülnek napjainkban, mint 2015-ben. Forrás: KELLY, 2022.; TRADING ECONOMICS, 2022.; INTERSOS, 2022.

¹⁹ SANA'A CENTER ECONOMIC UNIT, 2022a.

valóvá teszi mindazokat az erőfeszítéseket, amelyek a lakossági élelmezésében felhasználható növények termesztésére ösztönöznek az olyan magas hozamú, nagy nyereséggel kecsegtető növények helyett, mint amilyen a kat narkotikum.²⁰

III. AZ ÜZEMANYAGÁRAK EMELKEDÉSE

A kielégítő élelmiszerellátás bizonytalanságát nehezítik a szállítással kapcsolatos nehézségek is. Az áruforgalomra már eleve komoly befolyást gyakorolt, hogy az ország a különböző polgárháborús ellenfelek által ellenőrzött zónákra szakadt szét. Ehhez társult az üzemanyag árának kiugrásszerű emelkedése a szaúdiak által 2016-ban bevezetett légi- és tengeri blokád miatt, amely jelentősen korlátozta a lakosság mobilitását, az áruszállítást, a gyógyszerekhez és a megfizethető tiszta ivóvízkészletekhez való hozzáférést, a belső kereskedelmet és a mezőgazdasági öntözést, valamint mindezekből adódóan az egyes termékek vételárát.

Ezen probléma orvoslását nehezíti, hogy hiába van nyersolaj-kitermelés Jemenben, annak volumene meglehetősen szerénynek tekinthető. Teljesen hiányzik emellett a kapacitás a kiaknázott mennyiség finomítására, ezáltal már a kelet-európai konfliktus kirobbanása előtt is folyamatosan megterhelte az ország alacsony devizatartalékait, hogy a szükséges benzin- és dízelkészleteket importforrásokból kellett beszerezni. Ehhez társult a szaúdiak tengeri határzára, azonban mégsem ezt tekinthetjük az üzemanyag-hiány és a magas vételárak kizárólagos okának. A várakozásokra rácafolva ugyanis az üzemanyagárak folyamatosan emelkedtek azt követően is, hogy az április elején meghirdetett tűzszünetet követően a szaúdiak feloldották a beviteli korlátozásokat. Legutóbb 2022. július elején 9%-kal emelte meg a benzin hivatalos vételárát 700 jemeni rijálra a szanaai székhelyű *Yemen Petroleum Company* (a továbbiakban rövidítve: YPC) a húsz hatóságok ellenőrzése alatt álló területeken. A YPC azonban szigorúan megszabta azt is, hogy pontosan mely közintézmények és a húszhoz szorosan kötődő szervezetek juthatnak gázolajhoz a hatóságilag megállapított áron. A vállalkozók és a lakosság nagy része emiatt csak a kiskereskedelmi és a feketepiaci töltőállomásokon vásárolhatnak, ahol az árak – helytől függően – 17-33%-kal is túlszárnyalhatják a hivatalos árfolyamot.²¹ A déli, a nemzet-

---

²⁰ MERCY CORPS, 2022.

²¹ A benzin és a gázolaj drágulása még látványosabb, ha nem az orosz-ukrán háború kitörését, hanem az azt megelőző állapotokat tekintjük viszonyítási pontnak. Azok alapján

közileg elismert kormány ellenőrzése alatt álló Ádenben még ennél is nehezebb a helyzet, ahol júniusban „csak” 6%-kal emelték az árakat a literenkénti 930 jemeni rijáról 990 jemeni rijálra. Utóbbira kiskereskedelmi üzemanyag-töltő állomások 15%-os áremeléssel reagáltak, aminek következtében a fogyasztóknak az addigi 1.125 jemeni rijál helyett már 1.290 jemeni rijált kellett fizetniük litereként az üzemanyagért. Mindezek mellett országszerte üzemanyaghiány is felütötte a fejét egyrészt az üzemanyagimport szabályozására és/vagy finanszírozására hivatott intézményi háttér korlátozott kapacitásai miatt, másrészt pedig vélhetően annak köszönhetően, hogy a szembenálló felek saját stratégiai tartalékaik növelésére szándékosan korlátozták az üzemanyag piaci kínálatát. Az így megnövekedett kereslet olyan gerjesztő erővel hatott a feketepiaci árakra, hogy bizonyos helyeken – például Ádenben vagy Taizzban – a nem hivatalos beszerzési ár akár 1.500 jemeni rijálon is rögzülhetett.²² Szakértők álláspontja szerint ezek a magas vételárak tartósak fognak maradni a szaúdiak által nyújtott üzemanyagimport támogatások vagy az olyan kedvező fejlemények ellenére is, mint például a Hodeida-i kikötő blokádjának feloldása. Ebből fakadóan pedig továbbra is negatív hatással fognak bírni az üzemanyag felhasználásán alapuló szolgáltatásokra és jelentős destabilizáló hatással fognak bírni az ország törekeny gazdasági életére, jelentősen megnehezítve ezáltal többek között az aktuális humanitárius krízis kezelését.²³

Az orosz–ukrán konfliktus meghatározó befolyást gyakorolt a földgáz lakossági felhasználására is. Annak ellenére ugyanis, hogy a hazai gáztermelés és -feldolgozás hivatalosan elegendő a fogyasztói igények kielégítésére, ennek ellenére ezen a téren is áremelkedés következett be. Így a gázpalackok hivatalos beszerzési ára 5.950 rijálra drágult 2022. március végére, ami 8,2%-os növekedést jelentett alig egy hónap leforgása alatt. Ugyanezen időszak alatt a feketepiacon mintegy 3,1%-os volt az árdrágulás mértéke ezen termékcsoponton belül, amivel az államilag nem támogatott földgázpalackok vételára „csak” 14.891 rijál volt 2022 márciusában, amit a lakosság tekintélyes része csak egyre nagyobb nehézségek árán vagy rosszabb esetben már egyáltalán nem tud megfizetni. Különösen az utóbbiak kénytelenek

---

ugyanis megállapítható, hogy a 2021 júniusa és 2022 júliusa között a Yemeni Petroleum Company háromszor emelte meg az üzemanyagok árát, aminek köszönhetően a benzin literenkénti ára 137%-kal (295 jemeni rijálról 700 jemeni rijálra), míg gázolajé 197%-kal (295 jemeni rijálról 875 jemeni rijálra) drágult. Forrás: SANA’A CENTER ECONOMIC UNIT, 2022a.

²² Uo.

²³ MERCY CORPS, 2022.

emiatt egyéb, alternatív tüzelőanyagokat használni a mindennapi szegényes ételeik elkészítéséhez. Mivel azonban a tűzifa és a szén szintén hiánycikknek, a meglévő készletek pedig drágának számítanak, ezért kénytelenek gyakran olyan kommunális hulladékokat (például műanyagpalackok) alkalmazni tüzelőanyagként, amelyek elégetése a szükséges hőmennyiség mellett az egészségre rendkívül káros mérges gázokat is felszabadít.²⁴

IV. A HUMANITÁRIUS SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

Az orosz-ukrán háború miatt bekövetkezett élelmiszer áremelkedés egy olyan periódusban következett be, amikor Jemen már eleve rendkívüli élelmiszeri bizonytalansággal volt kénytelen szembesülni. A polgárháborús viszonyoknak köszönhetően ugyanis napjainkban az ország mintegy 31.200.000 lakosának körülbelül 80%-a él a szegénységi küszöb alatt, mintegy kétharmaduk pedig extrém szegénységben. 17,4 millió fő számára már létkérdéssé vált, hogy élelmiszersegélyezésben részesüljenek; számuk a várakozások szerint 19 millió főre fog gyarapodni a 2022-es év végéig. Emellett 7,3 millió fő táplálkozása már kimondottan válságosnak tekinthető és körülbelül 5 millió fő van kitéve az éhínséghez hasonló állapotok veszélyének. A gyermekek közül 2,2 millióra, az állapotos nők és a szoptató anyák közül pedig 1,3 millióra becsülik azoknak a számát, akik megközelítették vagy rosszabb esetben el is érték a súlyos alultápláltság állapotát. A nélkülöző, 5 év alatti gyermekek között 538.483-an vannak életveszélyes állapotban a súlyos akut alultápláltság következményei és a szükséges kezelések elmaradása miatt. Mindezen túl 4,2 millióra tehető a belső menekültek létszáma, 4,6 millió emberről pedig elmondható az is, hogy nem jut biztonságos ivóvízhez.²⁵

Az élelmiszeri válság megoldására a legkézenfekvőbb megoldás a humanitárius segítségnyújtás kiterjesztése lenne, ami már eddig is kulcsfontosságú szerepet játszott a jemeni háztartások problémáinak enyhítésében. Prioritását jól érzékeltette, hogy a jemeni gabonaimport 12%-át humanitárius élelmiszersegély alkotta 2020-ban.²⁶ Ugyanakkor egy közvélemény-

---

²⁴ REPUBLIC OF YEMEN MINISTRY OF PLANNING & INTERNATIONAL COOPERATION ECONOMIC STUDIES & FORECASTING SECTOR – UNICEF, 2022.

²⁵ INTERSOS, 2022.; WFP, 2022.

²⁶ KURDI – BREISINGER – GLAUBER – LABORDE, 2022.

kutatás kimutatta azt is, hogy a jemeni háztartások több mint 50%-a részesült valamilyen humanitárius élelmiszersegélyben.²⁷

Az orosz-ukrán háború ezt a segélyezési gyakorlatot is fenyegeti, mivel az addigi donorállamokban szintén hiány alakult ki az élelmiszerpiacokon. A félkész és késztermékek szállítása mellett veszélybe kerültek azok a nemzetközi anyagi felajánlások is, amelyek mindeddig lehetővé tették a humanitárius támogatás elfogadható szinten történő folytatását. Az addigi pártfogóállamok²⁸ ugyanis figyelmüket és erőforrásaikat inkább az őket közelebről és szorosabban érintő COVID-19 járványra és az orosz-ukrán háború direkt következményeire (például ukrán menekülthullám vagy energiaválság kialakulása) összpontosítják a tőlük nemegyszer kontinensnyi távolságra elterülő jemeni polgárháborús viszonyok helyett.

A csökkenő tendenciát ebben a tekintetben egyértelműen bizonyította, hogy az ENSZ Jemenre vonatkozó nemzetközi segélyfelhívására az adományozó források az eredetileg meghirdetett 4,3 milliárd dolláros keretösszeg alig 50%-át, mindösszesen 2,03 milliárd dollár segélyt ajánlottak fel 2022-ben.²⁹ A kontraszt még szembetűnőbb, ha figyelembe vesszük azt is, hogy ez a pénz 398 millió dollárral volt kevesebb az egy évvel korábban hasonló céllal összegyűjtött összegnek, amikor az ENSZ „csak” 3,85 milliárd dolláros humanitárius hozzájárulást kért a nemzetközi közösségtől.³⁰ Figyelmeztető jel volt, hogy már az a pénzösszeg sem volt elegendő az addig folytatott humanitárius tevékenység szinten tartására. Az ENSZ Világ-élelmiszeradag Programja (a továbbiakban rövidítve: WFP) például 2022 januárjában jelentette be, hogy a finanszírozási hiányok miatt 8 millió főre szűkíti az élelmiszeradagokkal segélyezett jemeni polgárok körét, miközben akkora már 24,3 millió főre nőtt a humanitárius segítségre és védelemre szorulóak száma.³¹ A helyzetet nehezíti, hogy a kelet-európai konfliktus nemcsak a segélynek szánt élelmiszerek árát, hanem azok célba juttatásának és szétosztásának költségeit is jelentősen megrágította, ami együttesen 23 milliárd dollár többletkiadást jelent havonta a már említett WFP-nek.³²

---

²⁷ GHORPADE – AMMAR, 2021.

²⁸ Jemen legjelentősebb anyagi támogatói az Egyesült Államok, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek, Katar, Németország, Svédország, Kanada és Svájc voltak az orosz-ukrán fegyveres konfliktus kirobbanása előtt.

²⁹ OCHA SERVICES, 2022b.

³⁰ Uo.

³¹ UNITED NATIONS WORLD FOOD PROGRAMME, 2022a.

³² UNITED NATIONS WORLD FOOD PROGRAMME, 2022b.

Mindezek okán az idén elfogadott karcsúbb támogatási keretnek, az időközben bekövetkezett árrobbanásnak, valamint az egyéb járulékos költségek emelkedésének köszönhetően a világszervezet szinte bizonyosan tovább fogja csökkenteni humanitárius tevékenységének spektrumát Jemenben, ami még inkább le fogja szűkíteni a támogatásban részesülő kedvezményezettek körét.

A szükséges pénzeszközök hiánya azonban nemcsak az emberek élelmezését, hanem a megfelelő orvosi ellátásukat is veszélyezteti. A korlátozott anyagi források miatt csak 2021 vége és 2022 júliusa között mintegy 21 egészségügyi intézmény és mobil klinika támogatását kellett felfüggeszteni egy olyan országban, ahol gyakorlatilag minden második kórház már működésképtelenné vált a polgárháború miatt és ezrek élnek végtelenül kifogásolható higiéniai körülmények között.³³ Utóbbin akár a lakosság legkiszolgáltatottabb, az alultápláltság veszélyének hatványozottan kitett tagjainak a túlélése is múlhat, mivel a táplálékhiánytól legyengült szervezetük kevesebb eséllyel tudja felvenni a küzdelmet az olyan, az egészségtelen környezetben nagy eséllyel felbukkanó és gyorsan terjedő betegségekkel, mint például a kolera, a diftéria, a kanyaró, a gyermekbénulás vagy a dengue.³⁴ Kiválóan szemlélteti ezt több más mellett például az ENSZ Fejlesztési Programjának statisztikai kimutatása is. A jelentés 377.000 főre becsülte a polgárháború áldozatainak számát 2021 végéig, akik közül mintegy 150.000 személy halálát a háborús cselekmények (például fegyveres összecsapások vagy légitámadások) okozták, míg 227.000 fő az éhezés és a megelőzhető betegségek miatt hunyt el. Mindezeknél is megdöbbentőbb azonban, hogy az áldozatok körülbelül 70%-a, azaz 264.000 fő 5 év alatti gyermek volt.³⁵

KONKLÚZIÓ

A 2022 tavaszán bekövetkezett előrelépés a béke megteremtésére reménytelni várakozásokra ad okot. Az akkor megkötött és azóta is hatályos fegyverszünet egyértelmű és látványos befolyást gyakorolt a kereskedelemre, ezáltal pedig javította a kilátásokat a gazdasági élet stabilizálására. Ugyancsak érezte kedvező hatását az Öböl-menti Együttműködési Tanács külső finanszírozási csomagja is, ami észrevehetően enyhítette a jemeni piacok árszabályozására nehezedő addigi nyomást. Mindezen pozitív fejlemények

---

³³ INTERSOS, 2022.

³⁴ WHO, 2022.

³⁵ AL-JAZEERA, 2021.

ellenére a jelenlegi válságos jemeni élelmezésbiztonság kezeléséhez szakértők továbbra is elengedhetetlennek tartanak olyan konkrét intézkedések bevezetését, mint például a sürgősségi segélyezés fenntartása élelmiszer-osztásokkal, árutámogatási utalványok adományozása, vagy éppen készpénztámogatások folyósítása. A megvalósításukhoz ellenben elengedhetetlen lenne a nemzeti valuta további inflálódásának megakadályozása, valamint a határozott profilváltás a jemeni mezőgazdaságon belül, ami magában foglalná például a csepegtető öntözést és a napenergiával működő szivattyúrendszerek elterjesztését, illetve a hazai fogyasztásra – és nem az exportra – szánt növényfajták intenzívebb termesztését.³⁶ A mielőbbi érdemi cselekvés elmaradása és az élelmezési válság elhúzódása ugyanis a halálos áldozatok számának további ugrásszerű emelkedésével, a közállapotok hanyatlásával, vagy akár egyfajta „éhséglázadás” kirobbanásával is fenyegethetnek. Az ennek következményeként elhatalmasodó belpolitikai anarchia pedig könnyen semmissé teheti az eddigi erőfeszítéseket a polgárháború lezárására és a romokban heverő gazdaság újraindítására, ami akár egy jemeni migrációs hullám kialakulásához is vezethet, vagy éppen ideális feltételeket teremthet az ország területén működő terrorista szervezetek megerősödéséhez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AGROCHART (2022). Grains. Yemen. Wheat. Domestic Consumption. `000 MT. Letöltés helye: [Domestic Consumption / Wheat / Yemen / Grains / PSD Reports / AgroChart](#) (Letöltve: 2022. 10. 02.)
- AL-JAZEERA (2021). Yemen war deaths will reach 377,000 by end of the year: UN. Al-Jazeera, 23 November 2021. Letöltés helye: <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/23/un-yemen-recovery-possible-in-one-generation-if-war-stops-now> (Letöltve: 2022. 10. 02.)
- ALMASHHAD AL'I'IQTISADIU - WIKALAT ALYAMAN (2022). Alyaman yufawid alhind lil'iifraj ean 'akhtar min 250 'alf tunin min alqamh. AlMashhad-Alyemeni.com, 21 July 2022. Letöltés helye: <https://translate.google.com/?hl=hu&sl=ar&tl=hu&text=%0A%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%85%D9%8A%D8%B3%D8%8C%2021%20%D9%8A%D9%88%D9%84%D9%8A%D9%88%202022%2002%3A58%20%D9%85%D9%80%20%D8%A8%D8%AA%D9%88%D9>

---

³⁶ KURDI – BREISINGER – GLAUBER – LABORDE, 2022.

<https://www.wilsoncenter.org/article/democratizing-development-yemen-beyond-food-aid> (Letöltve: 2022. 10. 02.)

AL-SAKKAF, NADIA (2022). Democratizing Development in Yemen: Beyond Food Aid. Wilson Center, 8 August, 2022. Letöltés helye: <https://www.wilsoncenter.org/article/democratizing-development-yemen-beyond-food-aid> (Letöltve 2022. 10. 07.)

COFACE (2022). Yemen. Letöltés helye: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Yemen> (Letöltve 2022. 10. 07.)

DENE, MARGARET – LABOW, HANNAH – SILBER, CAROL (2022). Middle East Responses to the Ukraine Crisis. The Washington Institute for Near East Policy, 4 March 2022. Letöltés helye: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/middle-east-responses-ukraine-crisis> (Letöltve: 2022. 10. 07.)

FAO (2021). GIEWS Country Brief: Yemen 10-March-2021. Reliefweb, 9 March 2021. Letöltés helye: <https://reliefweb.int/report/yemen/giews-country-brief-yemen-10-march-2021> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

GHORPADE, YASHODHAN – AMMAR, ALI (2021). Social Protection at the Humanitarian-Development Nexus: Insights from Yemen. Social Protection and Jobs Discussion Paper; No. 2104. World Bank, Washington, April 2021. Letöltés helye: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35421> (Letöltve: 2022. 10. 01.)

GIGA FOCUS MIDDLE EAST (2022): The Russian War against Ukraine: Middle East Food Security at Risk. GIGA, No. 2., 2022. Letöltés helye: <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/the-russian-war-against-ukraine-middle-east-food-security-at-risk> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

INTERSOS (2022). Yemen: hunger is overflowing during the war in Ukraine. 22 July 2022. Letöltés helye: <https://www.intersos.org/en/yemen-hunger-is-overflowing-during-the-war-in-ukraine/> (Letöltve: 2022. 10. 01.)

KELLY, KATHY (2022). The People of Yemen Suffer Atrocities, Too. Common Dreams, 22 March 2022. Letöltés helye: <https://www.commondreams.org/views/2022/03/22/people-yemen-suffer-atrocities-too> (Letöltve: 2022. 10. 01.)

KURDI, SIKANDRA – BREISINGER, CLEMENS – GLAUBER, JOSEPH – LABORDE, DAVID (2022). The Russian invasion of Ukraine threatens to

further exacerbate the food insecurity emergency in Yemen. International Food Policy Research Institute, 23 March 2022. Letöltés helye: <https://www.ifpri.org/blog/russian-invasion-ukraine-threatens-further-exacerbate-food-insecurity-emergency-yemen> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

MERCY CORPS (2022). Secondary Impacts of the Conflict in Ukraine. Case Studies in the Middle East. June 2022. Letöltés helye: https://www.mercycorps.org/sites/default/files/2022-06/SECONDARY-IMPACTS-OF-UKRAINE-CONFLICT-IN-THE-MIDDLE-EAST_JUNE-2022.pdf (Letöltve: 2022. 10. 04.)

OCHA SERVICES (2022a). Yemen Humanitarian Needs Overview 2022 (April 2022). Reliefweb. Letöltés helye: <https://reliefweb.int/report/yemen/yemen-humanitarian-needs-overview-2022-april-2022> (Letöltve: 2022. 09. 28.)

OCHA SERVICES (2022b). Yemen Humanitarian Response Plan 2022. Financial Tracking Service. Letöltés helye: <https://fts.unocha.org/appeals/1077/summary> (Letöltve: 2022. 09. 28.)

REPUBLIC OF YEMEN MINISTRY OF PLANNING & INTERNATIONAL COOPERATION ECONOMIC STUDIES & FORECASTING SECTOR – UNICEF (2022). The Socio-Economic Repercussions of the Russia-Ukraine War on Yemen. June 2022. Letöltés helye: <https://fscluster.org/sites/default/files/documents/en-analytical-paper-3-the-socio-economic-repercussions-of-the-russia-ukraine-war-on-yemen.pdf> (Letöltve: 2022. 10. 07.)

SANA'A CENTER ECONOMIC UNIT (2022a). Houthis Continue to Bilk Consumers With Exorbitant Fuel Prices. Sana'a Center for Strategic Studies, Government Instability Overshadows Truce – The Yemen Review, July 2022. Letöltés helye: <https://sanaacenter.org/the-yemen-review/july-2022/18397> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

SANA'A CENTER ECONOMIC UNIT (2022b). Russia-Ukraine War Spurs Warnings of Imminent Food Crisis. 9 June 2022. Letöltés helye: <https://sanaacenter.org/the-yemen-review/may-2022/17858> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

TRADING ECONOMICS (2022). Wheat. Letöltés helye: <https://tradingeconomics.com/commodity/wheat> (Letöltve: 2022. 10. 01.)

UNITED NATIONS WORLD FOOD PROGRAMME (2022a). Yemen: Acute hunger at unprecedented levels as funding dries up. 14 March 2022.

Letöltés helye: <https://www.wfp.org/news/yemen-acute-hunger-unprecedented-levels-funding-dries> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

UNITED NATIONS WORLD FOOD PROGRAMME (2022b). Food security implications of the Ukraine conflict. March 2022. Letöltés helye: https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000137707/download/?_ga=2.130496077.377062501.1652725275-1869819206.1652456665 (Letöltve: 2022. 09. 30.)

WHO (2022). Humanitarian crisis in Yemen: Seven years on, WHO is strengthening the health system, responding to vital health needs, and saving lives. Letöltés helye: <https://reliefweb.int/report/yemen/humanitarian-crisis-yemen-seven-years-who-strengthening-health-system-responding-vital> (Letöltve: 2022. 09. 30.)

WFP (2022). Yemen. Letöltés helye: <https://www.wfp.org/countries/yemen> (Letöltve: 2022. 09. 30.)